

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/architektura/106261,Biuro-Odbudowy-Stolicy.html>

Narodowe Archiwum Cyfrowe

Stare Miasto nocą - 1975 r. (fot. NAC)

ARTYKUŁ

Biuro Odbudowy Stolicy

OKRES HISTORYCZNY

(1945-1948) Pierwsze lata Polski Ludowej

Autor: ANETA NISIOBĘCKA 25.03.2024

Zburzona przez okupanta niemieckiego Warszawa, po wojnie powstawała z ruin dzięki wysiłkowi mieszkańców.

W czasie walk powstańczych zniszczeniu uległy wszystkie mosty na Wiśle, 90 proc. budynków zabytkowych i przemysłowych, ponad 70 proc. mieszkalnych i obiektów szkolnych, nie istniał tabor i infrastruktura tramwajowa, nie działały dworce kolejowe i nie istniała związana z nimi infrastruktura kolejowa.

Niemcy celowo dewastowali obiekty dziedzictwa polskiej kultury i historii, mające dla Polaków szczególną wartość: obalili kolumnę Zygmunta, rozjechali czołgiem płytę Grobu Nieznanego Żołnierza, wysadzili w powietrze Zamek Królewski i Pałac Saski. Wkrótce po upadku walk powstańczych na Starym Mieście spalili mieszczące się tam instytucje, m.in. Bibliotekę Ordynacji Zamojskiej, Archiwum Akt Dawnych oraz Archiwum Skarbowe.

**Ruiny Starego Miasta - panorama
od strony Wisły - 1945 r. (fot. z
zasobu AIPN)**

**Ruiny Starego Miasta - panorama
- 1945 r. (fot. z zasobu AIPN)**

**Ruiny Starego Miasta - fragment
rynku, na pierwszym planie ruiny
katedry św. Jana - 1945 r. (fot. z
zasobu AIPN)**

**Ruiny kościoła Sakramentek pw.
św. Kazimierza na Nowym Mieście**

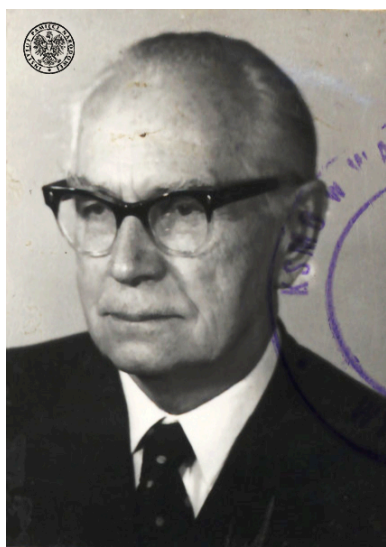
- 1945 r. (fot. z zasobu AIPN)

„Cały naród buduje swoją stolicę”

Wobec takiej skali zniszczeń perspektywa odbudowy wydawała się nierealna. Do zgruzowanej stolicy stopniowo jednak wracali jej mieszkańcy: życie wracało więc do miasta, zanim władze formalnie o tym zdecydowały.

Nie bez znaczenia jest fakt, że na prezydenta Warszawy powołano architekta – Mariana Spychalskiego, który zabiegał o odbudowę miasta w całości i utrzymanie jego roli jako stolicy państwa. Już 22 stycznia powstało Biuro Organizacji Odbudowy m.st. Warszawy, a po przyjęciu 3 lutego 1945 r. przez KRN rezolucji o odbudowie stolicy, przekształcono je w Biuro Odbudowy Stolicy (BOS), które pod tą nazwą działało od 14 lutego.

Koordinację tego bezprecedensowego projektu Spychalski powierzył specjalistom, m.in. Janowi Zachwatowiczowi, Romanowi Piotrowskiemu, Józefowi Sigalinowi oraz Witoldowi Plapisowi. Wszystkich ich – niezależnie od poglądów na nową, powojenną rzeczywistość polityczną – połączyła idea odbudowy Warszawy. W gronie architektów biura znalazł się również „cichociemny” i powstaniec warszawski – Stanisław Jankowski „Agaton”.

Jan Zachwatowicz, zdjęcie z akt paszportowych (fot. z zasobu AIPN)

Chcących odbudować stolicę były rzesze. Przyjeżdżali z głębi Polski, aby uczestniczyć w tym dziele. Byli to ludzie w bardzo różnym wieku – dojrzały (najstarsi byli absolwentami uczelni w Sankt Petersburgu, Berlinie, Karlsruhe, Monachium, we Lwowie) i bardzo młodzi, często jeszcze studenci, bo w okresie bezprecedensowej odbudowy Warszawy liczyły się każde ręce. Sławne hasło z warszawskiej kamienicy: „Cały naród buduje swoją

stolicę”, jak najbardziej odzwierciedlało ducha tamtych czasów. Biura BOS mieściły się w budynku przy ul. Chocimskiej na Mokotowie, a także w pawilonach Szpitala Ujazdowskiego.

Wraz z utworzeniem BOS rozpoczęła się realizacja jednego z najbardziej ambitnych projektów w dziejach urbanistyki, bowiem nikt wcześniej nie próbował odbudowywać miasta o takiej skali zniszczenia. Sceptycy tłumaczyli nawet skrót BOS jako „Boże Odbuduj Stolicę”, co wskazywało, jak nierealne wydawało się to przedsięwzięcie.

Marzeniem prof. Zachwatowicza była odbudowa dawnej Warszawy, co było możliwe dzięki zachowaniu dokumentacji. Mimo znacznego zmniejszenia proponowanego przez Zachwatowicza obszaru odbudowy, to dzięki jego determinacji udało się odtworzyć znaczną część Starego Miasta i Traktu Królewskiego.

Stare Miasto nocą - 1975 r. (fot. z zasobu NAC)

Stare Miasto nocą - 1975 r. (fot. NAC)

* * *

W 1980 r. uhonorowano po raz pierwszy całkowitą rekonstrukcją Starego Miasta: UNESCO wpisało warszawską starówkę na listę światowego dziedzictwa. Nobilitacji dostąpiła także dokumentacja BOS – unikatowy zapis skali zniszczeń miasta podczas II wojny światowej, jego dokumentacja w 2011 r. została wpisana na listę Pamięci Świata prowadzoną przez UNESCO.

Więcej interesujących materiałów na profilu **Archiwum IPN**

COFNIJ SIĘ